

SUAUGUSIŲJŲ MOKYMO(SI) ORGANIZAVIMO YPATUMAI, IEŠKANT EFEKTYVIAUSIO SPRENDIMO TAIKANT IR PLĖTOJANT SUAUGUSIŲJŲ MOKYMO ORGANIZAVIMĄ

Besikeičiantis pasaulis, ypač technologijų progreso požiūriu, iš esmės koreguoja visuomeninį gyvenimą ir visus procesus, įskaitant mokslą. Mokymosi visą gyvenimą tendencija tampa kiekvieno individo kasdienybe. Spartūs pokyčiai reikalauja greitos adaptacijos, tad ir mokslas kelia iššūkius greitai pasiekti rezultatus. Šiame darbe analizuojami suaugusiųjų mokymosi organizavimo ypatumai, ieškant efektyviausių sprendimų.

Įvadas

Įvairiapusės ekonominių ir socialinių procesų raidos tendencijos remiasi žmogiškuoju kapitalu. Nuolatos besimokanti, tobulėjanti, išsilavinusi, naujovėmis savo veiklą grindžianti visuomenė, kurioje žmogaus įgytos žinios ir kompetencijos tampa objektu, galinčiu užtikrinti stabilumą tiek visuomeniniame, tiek socialiniame gyvenime. Technologiniai, ekonominiai, socialiniai, inovacijų ir politiniai pokyčiai, lydimi naujų profesijų atsiradimo ir senų išnykimo, sąlygoja naują požiūrį į mokymąsi, kompetencijų bei įgūdžių ugdymą(si). Suaugusiųjų mokymasis yra svarbus ekonominis variklis. Tad minėti globalūs visuomenės ir paties žmogaus vystymosi veiksniai skatina gerinti suaugusiųjų mokymąsi ieškant efektyviausių sprendimo būdų, taikant ir plėtojant suaugusiųjų mokymosi organizavimą.

Didėjant mokslinių žinių kiekiui ir jų sudėtingumui, sparčiai vystantis technologijoms ir augant žinių poreikiui gilėja besimokančiojo bei mokymosi organizatorių atsakomybė už perduodamų žinių kokybę ir mokymosi organizavimo efektyvumą. Įgytos žinios greitai sensta, atsiranda vis nauja informacija, reikalaujanti asmenybės tobulėjimo ir formuojanti prielaidas tęstiniam mokymuisi visą gyvenimą¹. Šiems tikslams pasiekti būtina panaudoti efektyvias sumaniosios edukacijos technologijas, kurios skatina socialines industrijas, socialinę partnerystę ir socialines inovacijas, moko verslumo, siekia, kad idėjos virstų kūrybinėmis prekėmis ar paslaugomis, duodančiomis konkrečią naudą bendruomenėms ir individams (V.Vėteris R.Čiužas, 2014², E.B. Goldring, C. Preston, J. Huff, 2010³, G. Kvieskienė, 2015⁴).

¹ Mokomės visą gyvenimą. Teminio tyrimo ataskaita (2015). Interaktyvi prieiga per internetą <https://www.lietuva2030.lt/lt/naudinga>

² G. Kvieskienė Sumanioji edukacija – socialinėms industrijoms. *Socialinis ugdymas* / Sumanioji edukacija / 2015, t. 41, Nr. 2 5. *Sumaniosios edukacijos iššūkiai* DOI: <http://dx.doi.org/10.15823/su.2015.41>

³ E.B. Goldring, C. Preston, J. Huff Goldring, E.B., Preston, C., Huff, J. (2010). Conceptualizing and evaluating professional development for school leaders. Paper presented for the Asian Leadership Roundtable. Institute of Education, Hong Kong.

⁴ V.Vėteris R. Čiužas Besimokančių suaugusiųjų poreikių tenkinimo tyrimas: Kauno suaugusiųjų mokymo centro atvejis. *Socialinis ugdymas* / Sumanioji edukacija / 2014, t. 1, Nr. 37. *Ugdytinių ir ugdytojų kompetencijų kaita*

Organizuojant suaugusiųjų mokymąsi remiamasi vienu svarbiausių švietimo siekių – padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti į esminius dabarties iššūkius, padėti kuo plačiau pasinaudoti atsiveriančiomis naujomis galimybėmis. Be to, didelis dėmesys skiriamas švietimo prieinamumui ir kokybei bei pastangoms sudaryti palankias sąlygas įgyti reikalingų teorinių žinių ir praktinių gebėjimų esamai kvalifikacijai ar kompetencijai tobulinti, padėti tenkinti suaugusiųjų mokymo(si) poreikius. Siekiant įgyvendinti šiuos suaugusiųjų mokymo tikslus turi būti ieškoma efektyvių, lanksčių, kiekvienam prieinamų mokymosi visą gyvenimą formų. Tad, svarbu sudaryti tinkamas mokymosi galimybes, kurios atlieptų besimokančiųjų poreikius, kurie gali būti atskleidžiami per Knowles 4 andragogikos principus (Kearsley, 2010).

1 lent. 4 andragogikos principai

• Suaugusieji turi būti dalyvauti planuojant ir vertinant.
• Patirtis (įskaitant klaidas) yra mokymosi veiklos pagrindas.
• Suaugusieji labiausiai domisi dalykais, kurie svarbūs ir paveikūs jų darbui ar asmeniniam gyvenimui.
• Suaugusiųjų mokymasis yra dažniau orientuotas į problemą, o ne turinį.

Europos Komisija pabrėžia mokymosi visą gyvenimą svarbą net tik konkurencingumo ir gebėjimo įsidarbinti, bet ir socialinės integracijos, aktyvaus pilietiškumo ir asmeninio tobulėjimo atžvilgiu. Suaugusiųjų mokymasis yra labai svarbi mokymosi visą gyvenimą dalis⁵.

Europos Tarybos posėdyje, vykusiame Lisabonoje 2000 m. buvo konstatuota, jog Europa neabejotinai perėjo į „žinių amžių“, kuriame mokymasis visą gyvenimą tampa būtinybe, t. y. svarbiausiu prioritetu (angl. „top priority“) visoje Europoje. Sėkmingą perėjimą prie žiniomis grįsto ūkio ir visuomenės turi lydėti perėjimas prie mokymosi visą gyvenimą, kuriame ypatingą vietą užima sumanioji edukacija bei edukacinių inovacijų panaudojimas suaugusiųjų mokymuisi.

Norint paversti Lietuvą nuolat augančia, žiniomis grįsta ekonomika, didinančia darbo vietų skaičių bei gerinančia socialinius ryšius šalimi, reikia pakankamą dėmesį skirti suaugusių mokymui(si) pasitelkiant inovatyvius mokymosi metodus. Šiam tikslui įgyvendinti būtina parengti sėkmingai funkcionuojančią mokymosi visą gyvenimą sistemą, tikslingai integruojant inovatyvius mokymosi metodus, pagrįstus informacinių technologijų naudojimu⁶.

Remiantis LR Valstybės kontrolės „Valstybinio audito ataskaita neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra“⁷, šiuo metu pasigendama neformaliojo suaugusiųjų švietimo

⁵ 2006-10-23 Europos Bendrijų komisijos komunikatas KOM (2006) 614 „Suaugusiųjų mokymasis: mokyti niekada nevėlu“.

⁶ Mokomės visą gyvenimą. Teminio tyrimo ataskaita (2015). Interaktyvi prieiga per internetą <https://www.lietuva2030.lt/lt/naudinga>

⁷ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra. 2013 m. birželio 28 d. Nr. VA-P-50-9-8.

koordinavimo valstybiniu lygmeniu. „Neformalusis suaugusiųjų švietimas šiuo metu vykdomas nenustačius prioritetinių kryptių, neturint plėtros programos, kur būtų nustatytos pagrindinės gairės, finansavimo prioritetai ir principai, o finansavimas skiriamas nenustačius poreikių“. Priimami sprendimai nederinami su visomis suinteresuotomis šalimis, nėra įvertintos neformaliojo švietimo apimtys ir rezultatai. Ataskaitoje pažymėta, kad viena problemiškesnių suaugusiųjų švietimo plėtros veiksnių yra suaugusiųjų švietimo organizavimas savivaldybėse. Savivaldybėms yra deleguota savarankiška funkcija plėtoti suaugusiųjų švietimą. „Savivaldybės, pažindamos gyventojus ir žinodamos vietos socialines, demografines aplinkybes, gali pasiekti tas gyventojų grupes, kurioms neformalusis suaugusiųjų švietimas yra reikalingiausias ir naudingiausias“⁸.

Be to, ataskaitoje pažymima, kad nėra sukurta suaugusiųjų mokymuisi skirta elektroninė mokymosi programų ir objektų saugykla, kuri turėjo sudaryti galimybes elektroniniu būdu visiems norintiems šalies gyventojams ugdyti asmens bendrąją kultūrą, įgyti profesinei veiklai reikalingas žinias, lavinti ir tobulinti asmeninius gebėjimus. Kaip teigiama ataskaitoje „nekaupiant profesinio neformaliojo švietimo programų, nebus sudarytos sąlygos visiems norintiems neformaliuoju būdu įgyti profesinei veiklai reikiamų žinių, taigi bus įgyvendinta tik dalis numatytų tikslų“⁹. Tokiu būdu iškyla viena aktualiausių suaugusiųjų švietimo problemų - mokymosi pasiūlos ir paklausos suderinamumas. Formuojant suaugusiųjų švietimo politiką susiduriame su aktualiais klausimais: ar besimokantieji randa mokymosi rinkoje jiems prieinamas, tinkamas, asmeninius ir visuomeninius poreikius tenkinančias mokymosi paslaugas, ar jiems yra suteikiama reikalingų, pripažintų ir reikiamus gebėjimus lemiančių žinių. Suaugusiųjų mokymo(si) prieinamumo charakteristikos atspindi jo efektyvumą, kokybę bei asmeninių ir visuomeninių poreikių atitikimą.

Sumaniosios edukacijos ir socialinių industrijų sąsajas su visuomenės gerove analizės (M. Briedis, I. Leliūgienė, S. Nefas, R. Čiužas, 2013; D. Beresnevičienė, 2002 ir kt.) kontekste kyla efektyvių, inovatyvių edukacinių priemonių panaudojimo problema, organizuojant suaugusiųjų mokymąsi.

Edukacinės inovacijos organizuojant suaugusiųjų mokymosi paslaugų teikimą

Edukacinių inovacijų paieškos sudėtingos, tad iki šiol nėra pavykę sutarti dėl efektyviausio suaugusiųjų mokymosi būdo, tačiau vis dažnesnės diskusijos apie virtualius mokymus bei didėjantis suaugusiųjų besimokančiųjų skaičius rodo spartų šių mokymosi būdų paklausos augimą.

Prieš modeliuojant naujas paslaugas, modernizuojant švietimo, socialines, daugiavercines, kultūros, sveikatos ir kitas viešas institucijas bei stiprinant viešojo ir privataus

⁸ Ten pat 2.2.

⁹ Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra. 2013 m. birželio 28 d. Nr. VA-P-50-9-8, P. 18.

sektorių partnerystę, turime atsakyti į klausimus, kaip viešąsias institucijas, erdves įgalinti tapti gyva kūrybinių ir socialinių industrijų erdve, gebančia inicijuoti naujas paslaugas, panaudojant infrastruktūrą, ekologinę, gamtinę aplinką, viešąsias erdves, lokalias tradicijas ir globalias inovacijas per socialiai atsakingų asmenų ir institucijų partnerystę, didinant tarpusavio pasitikėjimą ir kuriant socialinį kapitalą. Vienas galimų principų, siekiant užtikrinti nuolatinę skirtingų sektorių sąveiką ir sinergiją tarp viešojo, privataus, NVO, mokslo sektorių bei paslaugų ir naujų produktų marketizavimo, yra 3D sumanosios edukacijos modelis (daugiafunkcis, daugiasektoris, daugiakriteris).

Sumaniosios edukacijos plėtrą skirtinguose sektoriuose lemia įvairios tendencijos: didėja aktyvaus ir kūrybingo poilsio poreikis, švietimo sistema tampa įvairesnė ir patrauklesnė, naujų iššūkių tėvams ir ugdytojams kelia „Z“ karta. Naujų vartojimo kultūros įpročių ir tendencijų kaita skatina pramogų ir paslaugų industrijos pokyčius, daro įtaką naujų daugiafunkcių tendencijų kultūriniam ir kasdieniam gyvenime atsiradimui, žalios ideologijos, kūrybinių ir žaliųjų bendruomenių plėtrai, vaizduojamųjų, scenos menų, edukacijos ir kasdienio gyvenimo būdo kaitai, naujų produktų ir paslaugų individualizacijai ir minėtų sričių sukuriamos pridėtinės vertės augimui, naujų darbo vietų atsiradimui ir vis svaresniam indėliui į bendrąjį vidaus produktą.

Lietuva savo socioedukacinei aplinkai formuoti pasirinko modernią gerovės valstybių strategiją – kurti stabilią socialinę apsaugos sistemą (socialinę gerovę) ir teikti profesionalias socialines paslaugas. Kartu su tokiomis inovatyviomis praktikomis ir technologijomis kaip socialinė partnerystė, pozityvioji socializacija, į bendruomenę orientuota tvari plėtra, mokymasis veikiant („learning by doing“) šiuolaikiniame pasaulyje iškyla naujų iššūkių, tokių kaip emigracija ir pabėgėlių integracija, tampa aktuali socialinių grupių ir vietovių socialinė atskirtis, netolygus švietimo ir kitų viešųjų paslaugų prieinamumas, todėl būtina ieškoti naujų metodikų ir scenarijų šioms problemoms spręsti.

Sumaniosios edukacijos atvejų galime atrasti tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio šalyse. Suaugusiųjų mokymasis ir bendradarbiavimas tarp Lietuvoje ir užsienyje veikiančių organizacijų, institucijų, dalyvavimas judumo projektuose – puikus būdas patobulinti turimus įgūdžius ir įgyti naujų. Užmegzdami ryšius su partneriais savo šalyje ar Europoje, plečiant ne tik pažįstamą ratą, bet ir kuriant bendradarbiavimo tinklus, bendruomenę. Bendraudami, dalyvaudami, dalydamiesi patirtimi sužinome apie gerąsias praktikas, kartu generuojame genialias idėjas, kuriame inovacijas. Bendradarbiavimas kasdieniui veiklai suteikia profesionalumo, pasitikėjimo savimi ir savo veikla, kūrybingumo.

Gerosios patirties analizė patvirtina, kad daugiafunkcinis, daugiakriteris ir daugiasektorinis institucijų ir organizacijų dizainas padeda neutralizuoti socialinių grupių (etninių, religinių, socialinių, amžiaus pagrindu) segregaciją ir stigmatizaciją, didina įtrauktį, kūrybiškumą ir inovacijas. Daugiafunkcinis dizainas, socialinė komunikacija ir partnerystė palengvina paslaugų ir prekių rinkodarą ir didina tarpsektorinio socialinio kapitalo augimą.

Apibendrinant sumaniosios edukacijos Norvegijoje patirtį reikia pažymėti inovatyvių edukacinių produktų ir strategijų, kūrybinių, žaidybinių ir inovatyvių kelių į jaunosios kartos tobulėjimą naudojimo galimybes.

Viso pasaulio tyrėjai kelia sau klausimą, kaip užtikrinti efektyvų ir tolydų švietimą, kuris šiame konfliktų ir netikrumo pasaulyje būtų tarsi tolerancijos ir vertybėmis grįstas scenarijus, užtikrinti sėkmę kiekvienam individui, mūsų bendruomenėms ir mūsų planetai. Išmaniosios programėlės, alternatyvūs mokymosi stiliai, personali mokymosi aplinka, individualizuoti mokomieji scenarijai, kūrybiniai ir interaktyvūs žaidimai, technologijų ir menų sinergijoje gimusios metodikos, kurios padeda iš naujo atrasti gamtos mokslus, technologijas, inžineriją, menus ir matematiką. Kokios naujos idėjos, naujos tendencijos? Kas bendra, kas panašu sumaniosios edukacijos ir inovatyvių metodikų paieškoje? Edukacijos efektyvumo problema aktuali visų pasaulio šalių mokslininkams ir praktikams, ne tik tiems, kurie dirba švietimo sektoriuje.

Skandinavijos šalys vienos pirmųjų suvokė, kad šalies ekonominė sėkmė neatsiejama nuo sėkmingos švietimo politikos. Todėl ir Norvegijos suaugusiųjų mokymo ekspertai ieškojo sėkmingiausio kelio į švietimo efektyvinimą per socialinę partnerystę į geresnį švietimą, socialinę partnerystę ir aktyvią socialinę sanglaudą.

Galime teigti, kad šioje srityje Norvegijos partneriai yra pažengę labiau nei Lietuvos švietimo institucijos. Tai patvirtina teiginį, kad turi būti pasirenkami inovatyvesni metodai nei „traukinių mokymas“, kai žinios „pilamos į mokinių galvas“. Anot G. Kvieskienės, reikia pereiti prie kūrybiško, „learning by doing“ (liet. – mokymasis veikiant), kritinio mąstymo ir problemomis grįsto mokymosi. Jis turi būti paremtas žiniomis, o kompetencijų ugdymas užkrečiamas, tad svarbi empatija ir personalizacija.

Suaugusiųjų mokymasis turi būti įdomus, todėl reikia ieškoti partnerysčių ir tarpusavio sinergiją skatinančių jungčių, ieškoti būdų, kaip pasiekti įtraukaus ir kokybiško švietimo bei mokymosi visą gyvenimą visiems¹⁰.

Labai svarbi mokslo institucijų atsakomybė už atsakingas ir lanksčias švietimo sistemas, kokybiškai sprendžiančias vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų švietimo poreikius. Visų šalių universitetai ir mokslininkai siekia glaudesnio regioninio bendradarbiavimo ir partnerystės ieškant inovacijų, kūrybiškų metodų ir mokslo komercializavimo tiek lokalinėse erdvėse, tiek globaliai.

Peter Norvig¹¹ žinomas kaip „Google“ korporacijos mokslinių tyrimų padalinio vadovas, daugiau kaip penkiasdešimties publikacijų autorius, daugelio inovacijų kompiuterinių

¹⁰ Mokomės visą gyvenimą. Teminio tyrimo ataskaita (2015). Interaktyvi prieiga per internetą <https://www.lietuva2030.lt/lt/naudinga>

¹¹ P. Norvig. Journal: Communications of The ACM – CACM, 2012, p. 34–37. Quantitative Analysis of Culture Using Millions of Digitized Books (Citations: 8);

J. B. Michel, Yuan Kui Shen, A. P. Aiden, A. Veres, M. K. Gray, J. P. Pickett, D. Hoiberg, D. Clancy, P. Norvig, J. Orwant, S. Pinker, M. A. Nowak. Journal: Science, 2011, vol. 331.

N. J. Nilsson, Peter Norvig, The Quest for Artificial Intelligence, Cambridge, 2010.

Journal: Artificial Intelligence – AI, 2011, vol. 175, no. 5–6, p. 938–939, Internet scale data analysis published in 2011.

mokslų srityje iniciatorius. Peter Norvig daugiausia tyrimų atliko apie dirbtinį intelektą, tarp jų – parašė studijas ir knygą „Dirbtinis intelektas“, „Šiuolaikinis požiūris“, „Programavimo paradigmos“ ir kt. Nuotolinio mokymo patirties Peter Norvig įgijo pats išbandęs nuotolinio mokymosi kursus.

Stanfordo universiteto profesorius. Michael Shanks akcentuoja į žmogų orientuotą, personalizuotą mokymą, reflektuojantį arba ne su skaitmeninėmis technologijomis. Profesorius teigė, kad švietimo ir mokymosi pasaulis kasdien keičiasi. Besimokantieji jau šiandien yra mobilesni ir imlesni skaitmeninėms technologijoms. Mokymasis yra vis labiau integruotas su integruota komunikacija ir socialine žiniasklaida, o nauja komunikacijos kultūra keičia mokymosi praktiką, mūsų kasdienį gyvenimą ir laisvalaikį. Visa ši erdvė yra susijusi ir formuoja tam tikrą socioekologinį edukacijos ratą.

Užsienio šalių patirtis rodo, kad nevyriausybinių organizacijų (toliau NVO) verslo ir mokslo sektorių bendradarbiavimas yra neišvengiamas. NVO ir privataus sektoriaus, kuriančio skaitmeninius produktus, žaidimus ir metodikas „turgus“, t. y. inovatyvių produktų pristatymas. Dauguma šiame segmente dalyvaujančių NVO – tai tinklinės organizacijos, tokios kaip skėtinė organizacija „Lankstus švietimas Norvegijoje“ (FUN: „[Flexible Education Norway /Fleksibel utdanning Norge](#)“), vienijanti per 40 nevyriausybinių organizacijų Norvegijoje. Ši organizacija yra Lietuvos demokratiškumo ugdymo [kolegijos](#) partnerė, kartu vykdanči projektą „Sumanus valdymas viešajame sektoriuje per tvarią regioninę plėtrą“, finansuojamą 2009–2014 m. Norvegijos finansinio mechanizmo programos lėšomis.

Skandinavijos šalyse suaugusiųjų mokymui pasitelkiamos skaitmeninio mokymosi galimybės, robotika, inovatyviosios technologijos, edukaciniai žaidimai. Kompanija „[xEdu](#)“ yra inovatyvi įmonė švietimo srityje, pristatanti savo produktus ne tik Skandinavijoje, bet ir visame pasaulyje. Ši įmonė akcentuoja švietimo ekosistemos ypatumus, švietimo kokybę, verslumo ir komercializacijos sąsajas, pristato naujausius produktus, tokius kaip „startup“: „[Bomberbot](#)“ yra skaitmeninė mokymosi platforma logika pagrįstas galvosūkiams su vizualinio programavimo blokais, padedanti plėtoti pagrindines programavimo žinias ir skaičiavimo bei mąstymo įgūdžius. „[EdVisto](#)“ yra internetinė pasakojimu ir istorijomis pagrįsta platforma, paremta vaizdo kūrinių modeliavimu ir mobiliosios socialinės žiniasklaidos sklaida.

„The Mighty United“ („Galingos jungties“) organizacijos tikslas – įgyvendinti socialinius įgūdžius ir diegti empatinį bendravimą mokyklų bendruomenėse. „[Mightifier](#)“ programa skirta mokytojams, socialiniams pedagogams ir darbuotojams socialiniams ir emociniams įgūdžiams gerinti. Virtuli programa padeda gerinti emocinį klimatą mokykloje, siekiama, kad kiekvienas vaikas atskleistų savo ir savo klasės draugų stiprybes. „[Revisely](#)“ platforma padeda mokytojams taisyti mokinių tekstus ir turėti grįžtamąjį ryšį su moksleiviais. „[Seppo](#)“ yra kūrybinė platforma, kuri padeda kurti mokomuosius žaidimus. Dauguma pristatytų produktų paremti

žaidimais, todėl mokymasis yra džiaugsminga patirtis, kuri jungia komandinį darbą ir leidžia naudotis savo įgūdžiais ir žiniomis siekiant bendro tikslo.

Švietimo naujovės ir mokymosi inovacijos

Užsienio šalys didelį dėmesį skiria „ateities“ mokymui bei mokymuisi, akcentuojamas technologijų išmanymas ir panaudojimo tobulinimas mokymo bei mokymosi procese. Diskutuojama kokios mokymosi priemonės turėtų pakeisti tradicines priemones. Daug dėmesio skiriama virtualiam mokymuisi, kuris įgauna vis daugiau formų, kad studijos taptų gerokai lankstesnės ir prieinamesnės.

Svarbus yra darbas su besimokančiais nuotolinio mokymosi aplinkoje, komunikacija su besimokančiųjų grupėmis socialiniuose tinkluose, šio darbo metodai. Užsienio šalys turi gilesnę tradicijas nuotolinio darbo srityje ir taiko įvairius metodus paskaitose, lygina rezultatus, gautus dirbant besimokantiems komandose ir individualiai. Vienas iš darbo nuotolinėse studijose metodų – videometodas, tai besimokančiųjų atsiliepimai vertinant nufilmuotus jų pristatymus. Kitas taikomas metodas tai žaidimais paremtas mokymas bei mokymasis. Inovatyvius žaidimus ar kompiuterines programas pristato ir patys jų kūrėjai, ir akademikai, taikantys šį metodą paskaitose. Veiksminga žaidimais pagrįsta mokymosi aplinka motyvuoja besimokantįjį, aktyviai įtraukia į mokymosi procesą. Dažnai besimokantysis, sąmoningai to nesuvokdamas, žaisdamas įsitraukia į mokymosi procesą: aktyviai mąsto, eksperimentuoja, siekia pagerinti žaidimo rezultatą ir pan. Taip pat taikant šį metodą besimokantysis turi galimybę išbandyti įvairias situacijas, ko negalėtų atlikti realiomis aplinkybėmis.

Užsienio specialistų darbuose ypatingai pabrėžiamas mokymo vykdytojo ir besimokančiojo bendradarbiavimas, komunikacija, stipraus grįžtamojo ryšio užmezgimas ir išlaikymas. Tokiu būdu stiprinama besimokančiojo motyvacija mokytis. Ypač aktualios temos yra verslumas, verslumo ugdymas, besimokančiojo mobilumo skatinimas, simuliaciniai žaidimai, asmeninių idėjų taikymas visuomenėje.

Mokslo ir praktinių dalykų sintezė yra vienas pagrindinių nūdienos iššūkių. Kokybiškas švietimas ir inovatyvus mokslas – taip trumpai galima apibūdinti naujojo ES paramos laikotarpio – 2014–2020 m. – prioritetus švietimo ir mokslo srityje. Visai sistemai teks apie 1 mlrd. eurų investicijų. Kada mokslas rentabilus? Kokios investicijos pasiteisina? Atsakymus į šiuos klausimus nėra lengva rasti. Žinome, kad šiuolaikiniame moksle stengiamasi atrasti būdus, kad būtų produktyviau išnaudojamos ir kuriamos naujos mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros panaudojimo priemonės. Lietuvos mokslininkai raginami susikcentruoti į tikslinius regionus, svarius mokslinius tyrimus, taip pat žinių komercinimo ir technologijų pardavimo skatinimą. Jau plačiai aptarta, kad inovatyvios įmonės įkuriamos tik esant žmogiškiesiems ištekliams, bendriems mokslo ir verslo projektams bei mokslo grupėms,

kuriančioms verslui reikalingas inovacijas bei technologijas, reikalingos tam tikros šią sinergiją skatinančios norminės ir finansinės prielaidos.

Didžioji ES lėšų dalis skiriama spartesniam žinių perdavimui ir mokslinių tyrimų rezultatų pavertimui ekonomine nauda, jau turimos infrastruktūros panaudojimo efektyvumo didinimui, tačiau ES lėšų panaudojimo biurokratizacija nesudarė tinkamų prielaidų augti technologiniams ir inovaciniams sektoriams. Nors aukštosios ir profesinės mokyklos skatinamos įsileisti suaugusiuosius studijuoti, tam nėra sudarytos tinkamos prielaidos. ES lėšos nėra panaudojamos studijų sąnaudoms padengti ar aukštųjų, profesinių ir bendrojo lavinimo mokyklų bazės formaliam ar neformaliajam suaugusiųjų švietimui, pilietiniam ugdymui ir bendruomenių įgalinimui. Profesinės karjeros metu įgytos patirtys pripažįstamos kaip studijų ar mokymo programos dalis, bet pripažinimo procedūros yra brangios ir sudėtingos. Egzistuoja trys svarbiausi požiūriai į ankstesnio mokymosi įvertinimą: testai, mokymo įvertinimas, taip pat nuoseklus gyvenimo ir darbo patirties vertinimas, vadinamasis portfelio įvertinimas („portfolio assessment“). Šiuolaikinėje edukacijoje vis plačiau taikomas elektroninis portfelio (portfelis). Portfelio įvertinimas galėtų būti laikomas patikimu ir skatinančiu metodu, padedančiu suaugusiesiems įvertinti ankstesnį jų mokymąsi ir pagal tai kurti ateities planus. Tai – holistinis požiūris, akcentuojantis mokymosi identifikaciją ir išraišką, taip pat jo matavimą ir įvertinimą, kur portfelis šiuo atveju – oficialus dokumentas, apibrėžiantis mokymosi ir praktinės veiklos patirtį ir naudojamas norint, kad aukštosios mokyklos pripažintų mokymąsi iš patirties.

Inovatyvūs mokymo metodai padeda įdiegti naujas technologijas į patį mokymo procesą. Pasenęs dalykas, kad dėstoma medžiaga perkeliama į video/audio apipavidalinimą. Eilif Tronsedsen laiko save Silicio slėnio ambasadoriumi ir ragina skandinavus vienyti bendram darbui. Pristatytas „[xEdu](#)“ mokymo akseleratorius iš Helsinkio turi du svarbius uždavinius. Vienas – aktyvių mokymosi „start-up“ palaikymas, kitas – suomiško švietimo modelio propagavimas visame pasaulyje. Pavyzdys gali būti platforma „[edVisto](#)“, leidžianti kurti vaizdo pasakojimus kelionėse ir dalintis medžiaga. Galime konstatuoti, kad švietimo kokybei užtikrinti Skandinavijos kraštuose skiriama daug dėmesio ir lėšų. Skandinavijos valstybės investuoja bene didžiausią BVP dalį į sklandų švietimo sistemos darbo užtikrinimą. Nors švietimo politikos gaires nustato nacionaliniai edukacijos komitetai, vis dėlto mokykloms suteikiama autonomija įgyvendinant numatytus planus. Mokymo įstaigų savarankiškumas, pasitikėjimas mokytoju padeda vaikams bei studentams greičiau pažinti savo stipriąsias savybes.

Valstybės pagalbos teikimo ir vertinimo sistema iki šiol neskatina mokslo ir verslo bendradarbiavimo. Komercializuoti produktai ir sukurti rezultatai nesudaro pridėtinės vertės institucijų vertinime, valstybė neskatina mokslinių institucijų bendrų veiklų sinergijai išgauti, praturtinant turimas infrastruktūras bei siekiant mokslo, verslo, NVO ir privačių institucijų bendradarbiavimo.

Pavyzdys gali būti ir perėjimo prie deinstucionalizacijos veiksmų planas. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. A1-100 patvirtintos darbo grupės parengtas ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu A1-83 patvirtintas „Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas“ (toliau – Veiksmų planas) charakterizuoja biurokratinės sistemos neefektyvų veikimą, kai sprendimus priiminėja valdininkai po svarių konsultacijų su procese dalyvaujančiomis institucijomis.

Aukšta pedagogų kvalifikacija, pasitikėjimas pedagogais, sviri valstybės parama švietimui, integralus formaliosios ir neformaliosios metodikos taikymas, praktinių gebėjimų ugdymas, dėmesys globaliajai švietimo politikai – skiriamieji Šiaurės Europos valstybių švietimo sistemos bruožai, darantys ją viena pažangiausių ir puikiai funkcionuojančių ugdymo sistemų. Todėl susitikimas su skandinaviško švietimo modelio atstovais mokslininkais ir praktikais – puikus pavyzdys ieškant naujo mokslo kokybės proveržio Lietuvoje.

Viena pagrindinių šiuolaikinio švietimo krypčių galima laikyti Stanfordo profesoriaus Michael Shanks išsakytas „moto“ – **Judumas, lankstumas, darbas lokaliai ir veikimas globaliai** – gali būti vertinamas kaip šiuolaikinio ugdymo iššūkis.

Problemų sprendimu ir duomenimis grįsta metodika

Kasdien susiduriame su informacijos srautais, kurie, kaip ir mokymo programų turinys, yra tokie dideli, kad sunku aprėpti net ir turint itin gerą atmintį. Į problemų sprendimą orientuotas mokymas siūlo išeitį: svarbu ne apsikrauti begale sunkiai įsimenamos informacijos, o sukurti sąlygas įgyti ir valdyti turimą informaciją.

Problemos sprendžiamos per socialines sąveikas, kurių metu išsiaiškinami resursai, problemų sprendimo būdai, galimi scenarijai ir sutariama dėl tarpusavio įsipareigojimų. Tikslinė grupė vertinama kaip tam tikra bendruomenė. Problemai spręsti iškeliamas tikslas. Kiekvienas asmuo grupėje investuoja laiko ir energijos ir yra įsipareigojęs padėti pasiekti šį tikslą. Siekiant sudominti, klausytojai laikomi teisėtais mokslinių tyrimų proceso dalyviais, kartu analizuoja problemą, teikia išvadas apie galimus sprendimus.

Probleminis mokymas ir mokymasis daugelyje Europos šalių laikomas nauja didaktikos kryptimi ir iššūkiu tradicinei mokslo sistemai. Toks mokymas skirtingose srityse taikomas įvairiai. Galima išskirti kelis problemų sprendimu grįstos metodikos ypatumus:

- ✚ *Mokymasis inicijuojamas ir organizuojamas pagal realaus pasaulio situacijas, kurios neturi vienintelio ir aiškaus sprendimo.*
- ✚ *Mokymų programos ir pats ugdymo procesas organizuojamas sprendžiant problemas, o ne per studijų dalyko temas.*
- ✚ *Dirbama mažose grupėse – mokymasis įgauna grupinės veiklos pobūdį.*

- ✚ *Spręsdami problemą dalyviai atlieka aktyvią pažintinę veiklą.*
- ✚ *Siekiama individualių mokymosi tikslų.*
- ✚ *Dėstytojas tampa pagalbininku.*
- ✚ *Ugdomi pažintiniai gebėjimai, skatinama motyvacija.*
- ✚ *Plėtojami mokymosi visą gyvenimą gebėjimai.*

Šiandieniniame mokymo ir mokymosi procese susiduriama su įvairiomis problemomis. Mokantis įgytos žinios nėra ilgalaikės, teorinę informaciją sunku pritaikyti praktiškai. Be to, daugelis turi prastus problemų sprendimo, kritinio mąstymo įgūdžius, mokymosi procese naudojama per mažai savaiminio mokymosi elementų (G. Kvieskienė, 2016). Tad, į mokymosi procesą naudinga įtraukti problemų sprendimu grįstą metodiką. Tokia metodika – tai suaugusiųjų mokymasis ugdant bendradarbiavimo gebėjimus, formuojant sprendimų priėmimo, bendruomenių telkimo ir atsakingų valdžios bei nevyriausybinę institucijų valdymo kompetencijas. Mokantis pagal problemų sprendimu grįstą metodiką įgyjama gebėjimų, gebama pritaikyti juos praktiškai, kritiškai mąstyti, atkurti žinias ir panaudoti jas sprendžiant problemas.

Apibendrinant galima teigti, kad mokymosi visą gyvenimą procese reikia inicijuoti inovatyvių edukacinių produktų ir strategijų įtraukimą bei rinktis kūrybinį, žaidybinių ir inovatyvų kelių suaugusiųjų mokymuisi įgyvendinti. Visoms pasaulio šalims šiuo metu aktualus klausimas – kaip surasti sėkmingus kelius į ateities partnerystę ir taip pagerinti suaugusiųjų švietimo kokybę. Mokslininkų nuomone, turi būti pasirenkami inovatyvesni metodai nei „traukinių mokymas“, kai žinios „pilamos į mokinių galvas“. Tam būtina pereiti prie kūrybiško, „learning by doing“ (liet. – mokymasis veikiant), kritinio mąstymo ir problemomis grįsto mokymosi. Jis turi būti paremtas žiniomis, o kompetencijų ugdymas užkrečiamas, tad svarbi empatija ir personalizacija. Motyvacija šiame procese yra svarbiausias veiksnys. Efektyviausi mokymosi metodai yra tie, kurie įtraukia besimokančiąjį į aktyvų procesą. O investicijos į švietimą, kaip rodo Skandinavijos ir kitų pasaulio šalių, kurios pirmąją inovacijose, patirtis (žr. Pietų Korėjos, Australijos, Singapūro, Izraelio patirtį), atsiperka.

Papildoma informacija

Ši papildyta publikacija parengta įgyvendinant Lietuvos demokratiškumo ugdymo kolegijos projektą „[Bendradarbiavimo ir keitimosi žiniomis suaugusiųjų švietimo srityje dirbančių darbuotojų gebėjimų stiprinimas](#)“. Projekto partneriai – „OPUS Hadsel, Hadsel videregående skole og fagskoles Nordland fylkeskommune“ (Melbu, Norvegija), „ECP International“ (Reikjavikas, Islandija), VšĮ Marijampolės kolegija. Siekiant įgyvendinti projekto tikslą, projekto ribose numatyta plėtoti pedagoginio ir vadybinio personalo kompetencijas organizuojant suaugusiųjų mokymą, stiprinti švietimo darbuotojų ir švietimo teikėjų gebėjimus, gerinti jų bendradarbiavimą ir keitimąsi žiniomis, užtikrinti projekto viešinimo sklaidą. Programa – LT08 „EEA Scholarship Programme“. Projektas finansuojamas pagal Europos ekonominės erdvės (EEE) finansinį mechanizmą.

EEE PARAMA LIETUVAI:

partnerystė vertybėms
kurti ir išsaugoti

Publikacija parengta MB „Idėjų pradžia“